

Vanhempi tutkija Simo Hannelius

VÄINÖ TANNER METSÄPOLITIIKAN LINJANVETÄJÄNÄ

Väinö Tanner (1881-1966) oli paitsi itsenäistyneen maan tärkein talouspoliitikko myös keskeinen metsälakien luoja. Hän ymmärsi metsien kasvun mahdollisuudet ja merkityksen teollisuuden raaka-aineena. Häntä voi pitää myös ensimmäisenä kansallisten metsäohjelmien ideologina.

Puoluejohtaja ja talousmies

Väinö Tanner oli itsenäistyneen Suomen sosiaalidemokraattien voimamies aina toisen maailmansodan loppuun asti. Hän oli pohjoismaisen demokratian ja parlamentarismien takuumies niin oikealle kuin vasemmalle. Taipumaton Tanner tuli tuomituksi sotaan syyllisenä 1946 yhtenä sotavuosien poliittisista johtajista. Puolueensa johtoon hän nousi uudestaan 1950- ja 1960-luvuilla. Ex-pääministerimme Paavo Lipponen on nostanut hänet patrioottina suurmiestemme Mannerheimin ja Paasikiven rinnalle. Tannerin syntymästä on 130 vuotta.

Tanner oli ennen kaikkea talousmies ja hän toimi pitkään valtiovarainministerinä. Ihmisten ja kansakunnan tuli elää säästeliäästi ”suu säkkiä myöten” ja valtion budjetti piti pitää tasapainossa. Hän ei sietänyt tuhlailua ja vastusti kiivaasti inflaatiota, koska se oli palkansaajille epäedullista kuten myös markan devalvaatiot. Kansalaisia tuli kasvattaa pitkäjänteisyyteen ja tähtäämään tulevien taloudellisten tavoitteiden saavuttamiseen.

Tanner oli vuosina 1926-27 vähemmistöhallituksen pääministerinä linjatessaan metsäpolitiikkaa. Sen aikaiset monet näkemykset elävät nykyisissä metsälaeissa. Mikä sopsikaan paremmin tällaisen taloudellisen ajattelun konkreettiseksi haasteeksi kuin metsätalous? Tanner osti 1 200 hehtaarin Sorkin tilan 1924 Vihdistä.

Metsäpolitiikan arkkitehti

Jos historiasta pitää etsiä poliitikkoja, jotka kannustivat pitkäjänteiseen puuntuotantoon, Tanneria ei voida sivuuttaa. Hän oli metsäasioista hyvin perillä 1920-luvulla. Maa sai silloin ylivoimaisesti suurimmat vientitulot metsän tuotteista ja niistä tärkein oli sahatavara. Vuonna 1927 vietiin ennätysmäärä lautta ja lankkua, 6 milj. kuutiota, eli enemmän kuin viime vuonna.

Sosiaalidemokraattien johtajana Tanner oli huolissaan pienmetsänomistajien asemasta. Heidän määränsä oli lisääntynyt torpparivapautuksessa. Kuinka siis edistää itsellisten isäntien metsien hoitoa tehokkaimmin? Yhtenä keinona tuli kyseeseen hakkuiden ohjaaminen. Tähän tarvittiin yksityismetsälain uudistamista 1928. Samoin oli tarpeen kehittää metsänomistajien neuvontaa. Lisäksi luotiin metsänhoitolautakunnat ja niiden keskusorganisaatioksi Tapio. Yksityismetsien metsänhoidon edistäminen ja lain valvonta keskitettiin yksiin käsiin ja irti maataloudesta.

Monilla suurilla tiloilla oli käytössään metsätaloussuunnitelmia, joiden hyödyistä Tanner oli tietoinen. Tavoitteena oli saada metsänomistajat hoitamaan metsiään ammattimiesten suunnitelmien mukaan. Aika ja osaaminen eivät olleet vielä 1930-luvulla tähän kypsiä. Ostamalleen Sorkin tilalle Tanner kuitenkin laaditutti suunnitelman.

Samaan metsälakien uudistamisen sarjaan kuuluu myös metsänparannuslaki. Kun hiljattain itsenäistyneillä pientiloilla ei ollut rahaa pitkäkestoisiin sijoituksiin metsän kasvuun, valtio tuli

mukaan. Nykyisin tästä käytetään nimitystä taloudelliset kannusteet ja ne perustuvat kestävän metsätalouden rahoituslakiin. Varoja myönnettiin aluksi soiden ojituksiin. Sotiin mennessä valtion tuella saatiinkin ojitetuiksi 0,5 milj. hehtaaria. Rahoitusta myönnettäessä otettiin huomioon myös metsänomistajan varallisuus, mistä pientilalliset hyötyivät. Myös Tanner oli innokas ojittaja omistamallaan tilalla.

Tanner ei nähnyt metsää pelkästään pitkäjänteisenä tuottokohteena, johon oli perusteltua sijoittaa sekä kansantaloudessa että yksityisenä metsänomistajana. Myös luonnonsuojelu eteni sosiaalidemokraattien vähemmistöhallituksessa. Kasvitieteilijä, professori Kaarlo Linkolan laatima esitys valtion maille perustettavista luonnonsuojelualueista valmistui vuonna 1927, mutta se toteutettiin vasta myöhemmin. Tannerin aikalaisia metsäalan asiantuntijoita olivat Cajander, Ilvessalot, Lakari ja puoluetoveri Pekkala.

Sorkki opetti metsätaloutta

Kokemukset Sorkin tilan metsien hoidosta vaikuttivat epäilemättä Tannerin ajatuksiin. Hän näki, mihin pitkään jatkuneet hivotushakkuut ja harsinta olivat johtaneet Sorkissa laistettaessa taloudellisia uhrauksia metsien hoidossa. Talousmiehenä hän osasi arvioida, että uhratut kustannukset toisivat metsien kasvaessa sijoitukset korkojen kanssa takaisin. Sorkin aiempina omistajina oli ollut yhtiötä, jotka olivat hakkauttaneet metsävarat lähes loppuun. Pääosa 1 200 hehtaarin pinta-alasta oli metsää. Sahat olivat vieneet tukkipuut ja pienikokoinen puu oli mennyt polttoon. Puuta oli ostettaessa vain 50 kuutiota hehtaarilla. Hankinnan jälkeen ryhdyttiin määrätietoisesti perusparannuksiin; kylvöihin, istutuksiin taimikoiden hoitoihin ja harvennushakkuihin. Samoin soita ojitettiin ja veden vaivaamia maita kuivatettiin yli sadalla hehtaarilla.

Tanner seurasi kesäisillä metsäkierroksillaan lastensa kanssa miten metsät lähtivät kasvuun. 1930-luvun lopulla hän sai kunniamaininnan metsien hyvästä hoidosta Tapiolta. Tannerilaisen metsänhoidon voi nykytermein tulkita kannustukseksi kestävään luonnonvarojen käyttöön, mikä on suomalaisen metsäpolitiikan pysyvää ydintä. Tannerin ajatusmaailmaan ei mahtunut harsinta monine riskeineen, vaikka pienpiirteinen puunkorjuu hevosella kasvavista metsistä olisi tuolloin ollut mahdollista.